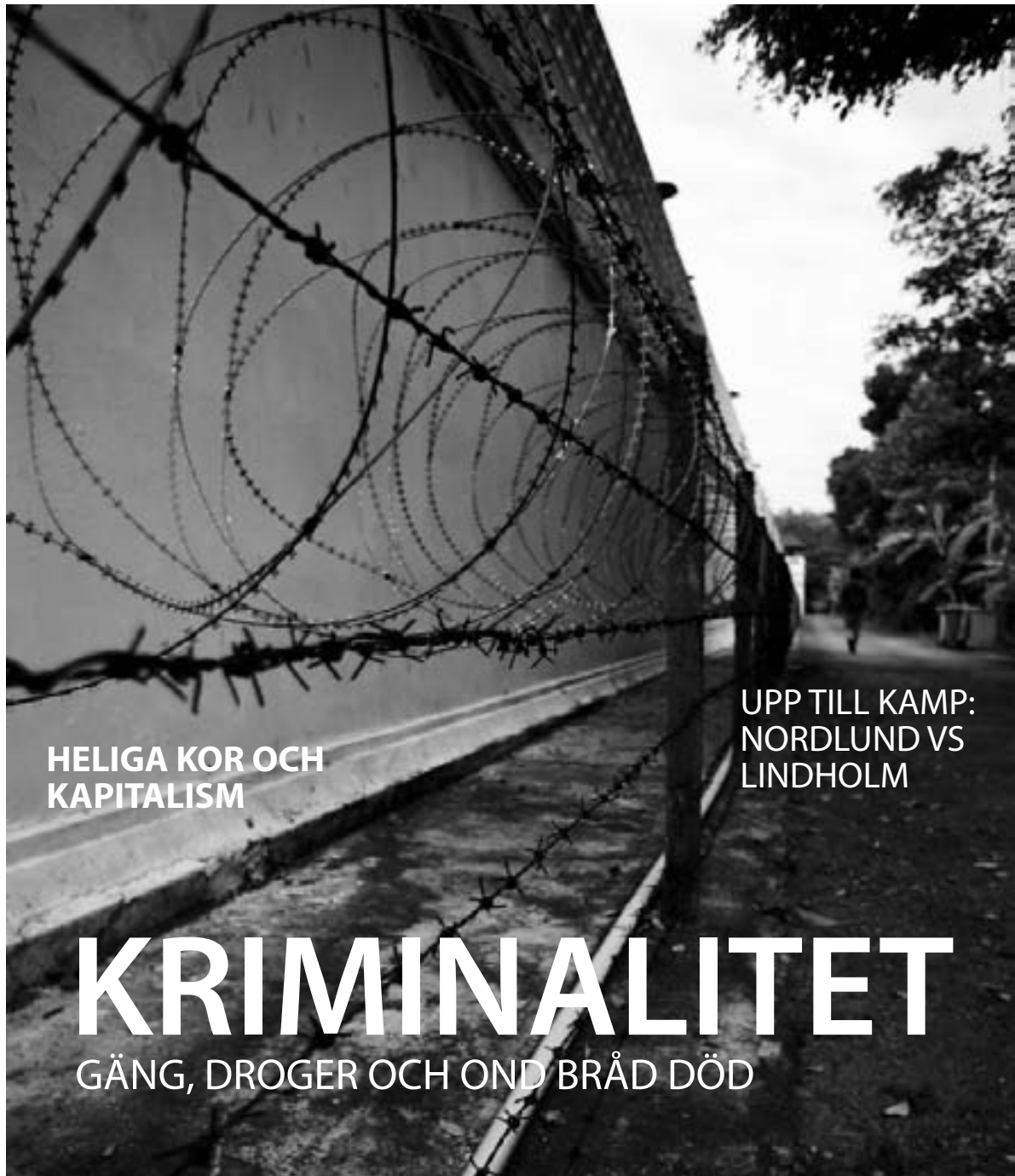


LIBERAL UNGDOM

#2012:2



HELIGA KOR OCH
KAPITALISM

UPP TILL KAMP:
NORDLUND VS
LINDHOLM

KRIMINALITET

GÄNG, DROGER OCH OND BRÅD DÖD

JOHAN NORBERG, **DEMOKRATINS KRIS**, RECENSION: IRON SKY

KRIMINALITET

De flesta av oss har på något sätt kommit i kontakt med ett tråkigt men självklart – tycks det – inslag i samhället: kriminaliteten. Man har blivit bestulen på en mobiltelefon, blivit av med en cykel, blivit hotad eller slagen, lurad på Blocket eller något annat. Många av oss har själva begått brott, till exempel i form av snatteri eller stöld.

Kriminaliteten i samhället är något som angår oss alla, oavsett om det är i rollen som offer, förövare, vittne eller vanlig samhällsmedborgare. Under våren har det skrivits mycket om gängkriminaliteten i Malmö, där ett flertal uppmärksammade dödsfall har skett det senaste året. Det har även rapporterats om den uppmärksammade rättegången mot den misstänkte seriemördare Peter Mangs. Aftonbladet har dessutom granskat polisens verksamhet, och resultatet har varit nedslående. Polisen tycks vara en organisation som karakteriseras av bristande effektivitet och samordning.

Vi ägnar det här numret åt att berätta om kriminalitet ur olika aspekter. Emma Söderberg Majanen tränger genom statistiken och frågar sig om brottsligheten i Sverige faktiskt ökar; Bawar Ismail beskriver Fryshusets arbete för att förhindra gängrekryteringar; Ludvig Berke undersöker varför polisen arbetar så ineffektivt; och jag skriver om våld och hopp i drogkartellernas Mexiko.

Läs också Saga Elgenstiernas porträtt av Johan Norberg, den svenska liberalismens fixstjärna och författare till böcker som *Till världskapitalismens försvar* och *En perfekt storm*.

Trevlig läsning!



Jakob Nyström
Redaktör

Liberal Ungdom #2012:2

INNEHÅLL

4 Noterat

6 Valspecial

Jakob Nyström har träffat de båda FO-kandidaterna.

8 TEMA: KRIMINALITET

10. Det farliga samhället?

Emma Söderberg Majanen ifrågasätter bilden av ett allt otryggare samhälle.

12. Gäng på frammarsch

Bawar Ismail skriver om den organiserade brottsligheten i Sverige.

15. Fler poliser ingen mirakelkur

17. För en handfull dollar

I knarkkrigets Mexiko är ett människoliv inte mycket värt.

20 Porträttet

Saga Elgenstierna har besökt debattören Johan Norberg i nya hemstaden Malmö.

24 Listan

Fem saker att förundras över.

26 Utblick: Indien

Karin Pihl upptäcker subkontinenten.

29 Kultur

Mario Vargas Llosa och rymdnazister.

31 Krönika

Håkan Tribell om demokratins kris.

LIBERAL UNGDOM

Redaktion och produktion

Kontakta redaktionen på jakob.nystrom@luf.se



Jakob Nyström,
redaktör



Frida Ottosson,
art director



Emma Söderberg Majanen,
skribent



Bawar Ismail,
skribent



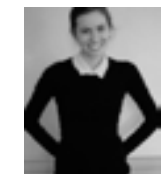
Karin Pihl, skribent



Saga Elgenstierna,
skribent



Oscar Schau,
fotograf



Linnea Frank,
fotograf

Ansvarig utgivare

Christoffer Fagerberg

Grafisk form

August Ekman Öhrn

Layout och redigering

Frida Ottosson och Jakob Nyström

Skribenter i detta nummer

Joakim Rönnbäck, Håkan Tribell, Ludvig Berke

Tryck

Exakta Printing, 2012

Omslag

medeny



Liberal Ungdom ges ut av Liberala ungdomsförbundet och utkommer fyra gånger om året. LUF är Folkpartiets ungdomsförbund, och verkar för individuella rättigheter, marknadsekonomi och global frihet. Bli medlem på luf.se.

Övervakningskåt feat. Thomas Bodström

Datalagringsdirektivet är ett långfinger mot liberalismen som ideologi. Detta direktiv, som den övervakningskåta sossen Thomas Bodström pillade ihop, strider mot grundläggande frihetsprinciper. Det är dock värt det, hävdar förespråkarna, som tycker att samhällets bästa får tumma på individens rättigheter. Men sedan när går nätmobbing under epitetet tung, organiserad brottslighet? Den moderate riksdagsledamoten Anton Abele svarar den folkpartistiske skeptikern Mathias Sundin att datalagringsdirektivet behövs för att bekämpa kränkningar på nätet. Visst är det ett problem



FOTO: FACEBOOK/BANKSY

att högstadieungdomar skriver taskiga saker på Lunarstorm, men behöver vi verkligen ett EU-direktiv som rubbar våra

mänskliga rättigheter för det? Kan man inte bara anordna ett kvartssamtal?

Fult, olämpligt och förfärligt

Få saker kan vålla sådana känslostormar som nyblivna föräldrars val av namn till sina barn. Och med kungabarn ställs namnvalen på sin spets. Då är det inte bara far- och morföräldrar, mosttrar och fastrar som ska ventilera sina åsikter, utan även allmänhet och experter. Som hovhistorikern Herman Lindqvist, som tyckte att Estelle var ett "fult", "olämpligt" och "förfärligt" namn på en kronprinsessa. Han avslutade med att säga att "Estelle låter som en nattklubbsdrottning". Löjligt och kanske lite sexistiskt, tyckte många. Men oavsett vad man tycker om Estelle och Herman verkar det som att Lindqvist hade bättre popkulturell koll än vi anade. Drygt två månader senare spelade nämligen souldrottningen (nåväl) Estelle på Nalen i Stockholm.

Än har vi inte hört något "Vad var det jag sa?"



FOTO: KATE GABOR/KUNGAHUSET

Prinsessan Estelle, tre månader gammal

från Lindqvist, men det kanske kommer. Till dess nöjer vi oss med att konstatera att Estelle döptes den 22 maj i Slottskyrkan. Och att "Herman" rimmar på "sperman". Det är fult, olämpligt och förfärligt.

Att utvecklas med opinionen

Den politiska vokabulären är fylld av intressanta ord, uttryck och liknelser. Vi minns till exempel Anders Borgs vargavinter, i betydelsen dåligt ekonomiskt klimat, Håkan Juholts tal om pingvinsamhället som ideal för den svenska välfärdsstaten (!) och den unisona uppslutningen i kritiken mot bankvärdens bonusfester i finanskrisens kölvatten. Även alla politikernas största problem verkar ha en språklig lösning. För vad säger den politiker som inte vill ta

ställning i en kontroversiell fråga? Att ens ställning är »under utveckling«, såklart. Ett nyligt fall är Barack Obamas inställning till homoäktenskap, som enligt presidenten varit under utveckling i flera år, tills han äntligen vågade sätta ned foten. Svenska politiker borde ta efter. Lite variation till att »tillsätta en utredning« (och sedan begrava den) vore välkommet. Att ställningstaganden kan utvecklas i takt med den allmänna opinionen är heller knappast en nackdel.



FOTO: PETE SOUZA



Det är som att köpa mjölk för 100 kronor litern. «

– Claes Hemberg, privatekonom på Avanza Bank, tycker inte att det är någon god idé för småsparare att köpa Facebook-aktier.

En ekonomisk superstjärna



FOTO: STOCKHOLMS UNIVERSITET

Hur mycket är en bra centralbankir värd? Den frågan ställer sig journalisten Matthew O'Brien i en artikel i tidningen *The Atlantic*. Som exempel tar han Lars E O Svensson, vice riksbankschef och en av världen monetära superstjärnor. Tänk om han och andra superekonomer skulle kunna fördubbla hastigheten för den ekonomiska återhämtningen i USA? Det skulle vara värt ungefär 2 biljoner dollar. Och även om det inte gick så snabbt, skulle

summan ändå uppgå till hundratal miljarder. O'Brien argumenterar för att vi borde se på dessa superekonomer som vi gör på idrottsstjärnor. Och just nu spelar Svensson i division 1 (Riksbanken) när han egentligen borde spela i Premier League (Federal Reserve). Det är, enligt O'Brien, ett enormt slöseri på talang. Hans råd: Låt marknadskrafterna råda även vid tillsättning av riksbanksdirektioner.

NORDLUND VS. LINDHOLM

På kongressen i Uppsala i sommar står striden om ordförandeskapet i LUF mellan stockholmaren Linda Nordlund och uppsalabon Benny Lindholm. Liberal Ungdom har fått en pratstund med båda kandidaterna.

TEXT: Jakob Nyström

FOTO: Hedvig Henrekson och Mimmi Below Blomkvist

Kan ni sammanfatta era kandidaturer i tre korta punkter?

Linda: För det första vill jag att LUF ska vara en ideologisk vakthund, som sätter ned foten när Folkpartiet inte står upp för de liberala värderingarna. Vidare ska vi vara de smartaste och mest pålästa i debatter med de andra ungdomsförbunden. Sist men inte minst ska vi vara liberala aktivister. Vi snackar inte bara om solidaritet, utan omsätter den i praktisk handling.

Benny: Jag vill fortsätta utveckla LUF till det smartaste ungdomsförbundet, med den bästa politiken. Men vi måste också vara många för att kunna nå ut med vårt budskap. Därför behöver vi bli bättre på att vårda och behålla medlemmar. Dessutom måste vi arbeta hårdare för att peppa och stödja nya medlemmar, så att de vågar vara ambassadörer för LUF.

Vad är det första ni skulle göra eller förändra om ni blev valda?

Benny: Jag skulle redan från dag ett arbeta för att vi ska bli ett mer inkluderande förbund. Då är det viktigt att förbundsstyrelsen visar vägen: jag vill se till att alla ledamöter har en naturlig plats.

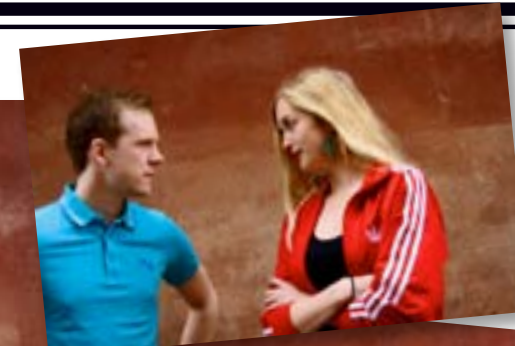
Ledarskap inom LUF ska inte bara handla om att få igenom beslut, utan om att lyfta människor.

Linda: Viktigaste fokus för nästa FO är de dubbla valrörelserna 2014, vilket innebär en enorm möjlighet men också stora utmaningar. Jag vill tillsätta en ämtringsstyrka, som ska jobba för att få in unga kandidater på Folkpartiets vallistor. Det gäller att stödja dem som vill kandidera, skapa nätverk och utveckla banden till FP.

Vad anser ni vara det största problemet inom LUF idag?

Linda: Vi har en väldigt stor genomströmning av medlemmar. Dessutom har vi en skev fördelning i vår medlemskår, det är en överrepresentation av killar och vita medelklass. Jag tror att LUF har en fantastisk potential att växa och breddas. Distrikten har ett stort ansvar eftersom det första mötet sker där, och där måste FS stötta mer. Slipa ner trösklarna och krossa glastaken!

Benny: Jag delar den bilden. Vi måste bli många och modiga. Liberalism är inte något enbart för vita medelklassmän. Vi ska locka medlemmar från alla delar av samhället. Att vi är det smartaste ungdomsförbundet är en styrka, men kan också verka



5 snabba

Benny:

Skidåkning eller **bergsvandring**

Gingrich eller Santorum

Te eller **kaffe**

Ohlin eller Ahlmark

Dansa eller chilla

Linda:

Skidåkning eller bergsvandring

Gingrich eller Santorum

Te eller **kaffe**

Ohlin eller **Ahlmark**

Dansa eller chilla

exkluderande i vissa sammanhang.

Linda: Om inte medlemmarna kommer till oss så får vi komma till dem, till exempel genom Twitter och Facebook.

Vad är liberalism för er?

Linda: Liberalism handlar om frihet och rättvisa. Friheten det innebär att ha makt över sitt eget liv, men också om social rättvisa, för annars kan bara den starke utnyttja sin frihet. Liberalismen är den enda ideologi som sätter den enskilda människan framför staten och kollektivet.

Benny: Liberalism handlar för mig om att människor ska få möjligheter att utvecklas, till exempel genom utbildning. Därför är vi också för fri invandring, vilket skulle låta människor från andra länder att komma hit och lyckas. Det handlar också om att människor ska skyddas från godtycklig maktutövning från statens sida.

Linda: Det som gör att liberalismen står ut är den positiva människosynen. Liberalismen har också en stark tilltro till framtiden.

Benny: Det finns ingen utopi utan det är ett förhållningssätt. Liberalismen kan ge svar på helt nya frågor.

Vilka svagheter har ni?

Linda: Jag vet att vissa personer i LUF har uppfattat mig som kort och lite hård i perioder när jag har varit stressad, men det är varken sådan jag vill vara eller är. Det går inte att helt undvika stress, men det går att hantera stingslighet. Jag har jobbat mycket med detta, och har lärt mig att hantera stressen på ett bättre sätt.

Benny: Jag kan vara väldigt blyg och känna mig väldigt nervös inför många situationer. Det är också något jag har arbetat mycket med, och det har faktiskt blivit mycket bättre. ☺

Tema: Kriminalitet

Brottslighet har varit en del av människans tillvaro sedan urminnes tider. Vi stjälar, rånar, misshandlar, bedrar, våldtar och mördar. Somliga hävdar att kriminaliteten ökar lavinartat, medan andra framhäver att världen blir allt tryggare. På de kommande sidorna undersöker vi hur det egentligen ligger till.

Det farliga samhället?

Politiker och kvällstidningar sprider bilden av ett samhälle som blir allt farligare. Brottsligheten påstås öka lavinartat, och en mer repressiv kriminalpolitik krävs för att hejda utvecklingen. Det finns dock starka skäl att ifrågasätta den verklighetsbeskrivningen.

TEXT: Emma Söderberg Majanen

Om man läser diverse tidningar, eller lyssnar på de politiker som ständigt ropar efter högre straff för alehanda brott, är det lätt att tro att vår omgivning har blivit allt farligare. Om ett hemskt brott har skett, eller kanske två hemska brott på raken, tas det ofta som intäkt för att samhället har blivit mer otryggt, och att något radikalt måste göras för att hejda den eskalerande brottsligheten. Men hur ser det egentligen ut – har samhället verkligen blivit farligare?

Sett i ett längre perspektiv, är svaret på den frågan tveklöst nej. I sin nyutkomna bok *The better angels of our nature* beskriver Harvardpsykologen Steven Pinker hur samhället i dag är oerhört mycket mindre farligt än vad det har varit under alla tidigare sekler. Under de senaste tusen åren har det skett en kontinuerlig och mycket kraftig våldsminskning på global nivå, och vi har aldrig levt i en så trygg värld som nu.

Vad denna oerhörda nedgång våld och otrygghet beror på, förklarar Steven Pinker med inrättandet av sådana institutioner som rättsstat och marknadsekonomi. Rättsstaten eliminerar eller minskar incitamenten till att använda våld, handel gör det olönsamt att kriga och begå brott, och genom ökad kunskap och

information har vi fått det lättare att sätta oss in i andra människors känsloliv och levnadssätt.

När det gäller brottsligheten i Sverige, är ett vanligt påpekande från de som förespråkar en repressiv kriminalpolitik att brottsligheten har ökat lavinartat under de senaste decennierna. I ett avseende stämmer detta: Sedan 1950, då den nationella brottsstatistiken i Sverige började föras, har det totala antalet anmälda brott ökat kraftigt.



FOTO: ULTRABOBBAN

Att utifrån denna statistik över antalet anmälda brott dra slutsatsen att den faktiska brottsligheten har ökat i motsvarande mån, är emellertid direkt felaktigt. För vissa brottstyper har den faktiska brottsligheten ökat, medan det för andra inte är så.

Den största delen av ökningen av antalet anmälda brott går att hänföra till tillgreppsbrotten (stöld, rån etc). Att brotten i denna kategori har ökat under efterkrigstiden är en utveckling som Sverige delar med resten av västvärlden. Denna ökning kan i sin tur förklaras med de kraftigt förbättrade levnadsvillkoren och den ökning av det ekonomiska välståndet som ägt rum under denna tid. Detta har lett

» För de som vill se en mer REPRESSIV kriminalpolitik, är det givetvis tacksamt att lägga fram anekdotisk evidens för att brottsligheten breder ut sig och att samhället blir allt FARLIGARE. «

till ett större utbud av stölbegärliga varor, vilket i kombination med bilismens utveckling och en ökad rörlighet bland befolkningen lett till en ökning av egendomsbrotten (detta beskrivs bland annat i Sarnecki 2003 samt Hofer och Tham 2000).

Andra faktorer som kan ha bidragit till ökningen, vilka bland annat tas upp i Brå:s rapportserie Brottsutvecklingen i Sverige, är att benägenheten att anmäla brott har ändrats över tid liksom förändringar i polisens statistikrutiner, som ägde rum vid mitten av 60-talet då ökningen av brottsligheten i statistiken tog fart på allvar.

Under 1990-talet avstannade ökningen av antalet anmälda tillgreppsbrott, för att under 2000-talet börja minska. Samtidigt har antalet anmälda brott mot person (främst misshandel) ökat. Det finns emellertid inte mycket som tyder på att denna ökning beror på att det faktiskt har skett någon ökning i utsattheten för den typen av brott under 1990- och 2000-talen, inte heller vad gäller det allra grövsta och dödliga våldet. Om man tittar på olika studier över antalet begångna brott (till exempel i SCB:s Undersökning av levnadsförhållanden, statistik över antalet inskrivna i slutenvård hos Socialstyrelsens patientregister och Granath 2007), framgår det snarare att ökningen av antalet anmälda brott mot

person till övervägande del beror på att allt fler brott upptäcks och kommer till polisens kännedom, vilket i sin tur bland annat beror på att toleransen mot vålds- och sexualbrott har minskat i samhället.

Ytterligare en grupp av brott där antalet anmälningar har ökat kraftigt är de så kallade spanings- och ingripandebrotten, framförallt brott mot narkotikalagstiftningen. Inte heller inom dessa brottskategorier finns det några klara belegg för att ökningen i statistiken beror på en ökning av den faktiska brottsligheten, utan förklaringen består till stor del i de ökade satsningar som gjorts inom dessa områden, vilket har lett till att en stor del av den dolda brottsligheten numera är synlig i statistiken.

En annan undersökning hos Brottsförebyggande rådet är den Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Enligt dessa undersökningar har utsattheten för brott varit relativt stabil sedan 2005 då den första undersökningen gjordes, och andelen människor som känner sig otrygga i samhället har minskat något under de senaste åren.

Samtidigt framgår det av NTU att oro för brottslighet inte främst har att göra med att man själv är rädd för att bli utsatt för brott, sådan oro är i själva verket ganska ovanlig. Istället är det oron över brottsligheten i samhället i stort som är absolut vanligast. På frågan »Är du orolig över brottsligheten i samhället?» svarar exempelvis tre av fyra ja, medan andelen som svarar ja på frågan om man oroar sig över att utsättas för olika typer av brott det senaste året, eller om man känner sig otrygg ute i sitt bostadsområde om kvällen, ligger mellan 12 och 15 procent.

Så på frågan om samhället har blivit farligare, finns det således väldigt lite belegg för att så skulle vara fallet. För de som vill se en mer repressiv kriminalpolitik, är det givetvis tacksamt att lägga fram anekdotisk evidens för att brottsligheten breder ut sig och att samhället blir allt farligare. Men för den som tycker att det är viktigt att beakta hur det faktiskt ser ut i verkligheten, finns det all anledning att motsätta sig en sådan beskrivning. Och det bästa av allt är att i en sådan diskussion kommer den senare personen, till skillnad från den förra, ha något annat än magkänsla och kvällstidningsrubriker att gå på. ♣

Organiserad brottslighet är ett växande problem i Sverige. Ungdomar i utanförskap lockas av den gemenskap gängen erbjuder. För att bekämpa denna brottslighet måste nyrekryteringen förhindras genom förebyggande åtgärder.

Gäng på frammarsch

TEXT: Bawar Ismail

På senare tid har svensk fack- och populärkultur allt mer börjat avhandla gängkriminalitet och organiserad brottslighet. Böcker som *Svensk maffia* och *Snabba cash* har sålt bra och även filmatiserats eller fungerat som inspirationskälla för dokumentärer.

Särskilt Malmö har under den senaste tiden fått mycket medieuppmärksamhet. Förra året drabbades staden av åtskilliga skottlossningar som resulterade i flera dödsfall. Oroligheterna har fortsatt in på 2012. Skottlossningarna har oftast haft kopplingar till kriminella organisationer vilket skapat debatt om den organiserade brottsligheten i Sverige.

Vad kännetecknar ett kriminellt gäng? Enligt EU-kommissionen och Europol finns det elva kännetecken för organiserad brottslighet. De fyra främsta är att gänget måste bestå av fler än två personer, att dessa är aktiva under en längre tid, att de begår allvarliga brott samt att de strävar efter pengar och, eller, makt. De resterande punkterna måste inte uppfyllas men beskriver brott som tillhör den organiserade brottslighetens standardrepertoar: trafficking, drogförsäljning, pengatvätt et cetera.

Original Gangsters, Hells Angels och **Bandidos**. Dessa är bara några av de gäng som etablerat sig och som bedriver sin verksamhet i svenska städer. Gäng som utför kriminella handlingar för att tjäna pengar

och tillskansa sig makt, och som odlar ett varumärke som lockar till sig ungdomar i utanförskap.

Det handlar inte längre bara om MC-gängen, som Hells Angels och Bandidos, utan även om växande så kallade förortsgäng. Enligt polisen ökar de kriminella gängen i Sverige i storlek och aktivitet. Verksamheten har även spridit sig från storstäderna till landsbygden. Red Devils MC, som är supporterklubb till Hells Angels, och X-team, Bandidos supporterklubb, har etablerat sig på flera mindre orter. Också våldet ökar, i takt med den ökande konkurrensen mellan nya och gamla gäng, framför allt i storstädernas förorter.

Regeringen har svarat med att inrätta en nationell styrgrupp som arbetar med att effektivisera kampen mot organiserad brottslighet. Aktionsgrupper och underrättelseenheter har skapats runt om i landet. Efter den senaste tidens oroligheter i Malmö höjdes röster för att vapenlagen skulle skärpas, vilket ledde till att justitieminister Beatrice Ask tillsatte en utredning. En sådan åtgärd skulle enligt polisen göra det svårare för de kriminella gängen. Ett annat förslag som varit på tapeten är att förbjuda medlemskap i kriminella gäng, vilket dock faller platt då kriminella organisationer inte har någon fast struktur likt föreningar.

Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, krävs det



FOTO: OSCAR SCHAU

en ständig utvärdering och utveckling av arbetet mot gängrelaterad brottslighet eftersom de kriminella gängen är flexibla och ofta ändrar mönster för sin verksamhet.

Det råder ingen tvekan om att det främsta sättet att bekämpa gängkriminalitet är att stoppa rekryteringen av framtida gängmedlemmar. Såväl polis som civila krafter menar att det förebyggande arbetet är det effektivaste sättet att slå till mot gängen. Utan nya medlemmar kan ju inte gängen leva vidare.

Vilket för oss till förorterna, där de kriminella gängen har vuxit mest de senaste åren, tack vare god tillgång till potentiella medlemmar i form av ungdomar som upplever sig som marginaliserade av samhället. Det råder en

bred enighet om att grundorsaken till att ungdomar går med i kriminella gäng är olika socioekonomiska problem. Utanförskap, problem i hem och skola samt arbetslöshet skapar en avsaknad av framtidstro hos många ungdomar. Det här leder till att de klipper sina band till samhället och tappar respekten för dess institutioner och övriga medborgare.

» FRYSHUSET bedriver sedan ett par år tillbaka **PASSUS**, en verksamhet för att hjälpa gängmedlemmar som **HOPPAT AV** eller försöker att göra det. Man försöker även förebygga fler gängrekryteringar. «

Samhället har förlorat sin legitimitet i dessa ungdomars ögon. Företrädare för de kriminella gängen fångar upp ungdomarna och kan komma att ses som förebilder. På så vis rekryteras nya personer till gängen och säkerställer därmed deras långsiktiga överlevnad.

Gängkulturen fyller en tomhet hos dessa ungdomar. I gängen blir »outsiders« en del av gemenskapen. Man blir »någon« och får ett syfte. Med åren blir det allt

svårare att lämna gänget på grund av hot och rädsla.

Vissa som arbetar med att hjälpa ungdomar brukar tala om att fylla ungdomarnas fritid med meningsfulla sysslor. Att inrätta fler fritidsgårdar brukar vara ett typiskt förslag. På så sätt får ungdomar en mötesplats utan någon kriminellt inflytande. Men det är naivt att tro att enbart fritidsgårdar är lösningen på problemet. Det krävs betydligt mer än så.

Fryshuset bedriver sedan ett par år tillbaka Passus, en verksamhet för att hjälpa gängmedlemmar som hoppat av eller försöker att göra det. Man försöker även förebygga fler gängrekryteringar. Passus är mycket likt Exit, Fryshusets verksamhet för att hjälpa ungdomar i högerextrema miljöer. Ungdomarna får stöd av coacher, som själva har ett kriminellt förflutet men som valt att gå en annan väg. Det gör att verksamheten och hjälpen som erbjuds får större legitimitet i ungdomarnas ögon. Dessa personer kan fungera som förebilder, då de varit i samma situation som ungdomarna men klarat av att ta sig ur kriminaliteten.

Ungdomar som bryter med sina gäng kan ibland få ångest och skuld känslor för att de svikit sina bröder. Passus erbjuder terapi och mentalt stöd, och

coacherna spelar en stor roll i att motivera ungdomarna att gå igenom den svåra processen.

I år bjöd Fryshuset in Antonio Fernandez för att tala i Malmö. Fernandez är före detta ledare för *The Almighty Latin King and Queen Nation*, ett av New Yorks mest våldsamma gäng. Enligt Fernandez är det tillhörighet och gemenskap och en strävan efter bekräftelse som leder ungdomar till skadliga gängkulturer. Hans budskap under Sverige-besöket var tydligt: »Receptet är kärlek, trygghet och jobb«.

För det handlar om att skapa framtidstro hos ungdomarna. Till exempel genom åtgärder för att stödja barn och ungdomar i skolan, goda möjligheter att komplettera gymnasiebetyg, bekämpning av ungdomsarbetslöshet och förtroendeskapande åtgärder från samhällsinstitutionernas sida (som polis och andra myndigheter). Verksamheter som Passus kan ses som modell för inrättandet av en nationell exitstrategi för gängmedlemmar.

Förhoppningsvis leder den mediala uppmärksamheten till att det vidtas fler åtgärder mot de kriminella gängerna och att man satsar än mer på det förebyggande arbetet. För när gängen slutar få nya medlemmar dör de ut. ☹



FOTO: CÉDRIC MERCET

Fler poliser ingen mirakelkur

Både brottsbekämpning i allmänhet och polisens roll är på väg tillbaka in i den politiska debatten. Den senaste tiden har uppmärksamhet fästs vid brottslighetens konsekvenser för samhället. De utmaningar polsväsendet står inför är minst sagt varierande.

TEXT: Ludvig Berke

Den allmänna bilden verkar vara att brottsligheten i samhället ökar. Om så är fallet beror naturligtvis på hur och vad man räknar, men oavsett hur det ligger till i den frågan torde det vara okontroversiellt att säga att kraven på rättsväsendet ständigt ökar. Samtidigt har polisen kritiserats skarpt i media för sin bristande effektivitet. Bilden av polisen som en dysfunktionell och ineffektiv verksamhet är vid det här laget väl känd.

Förenklat kan polisens uppdrag sammanfattas i dels att arbeta för att förhindra att brott begås och dels se till att brottslingar kan lagföras för sina brott. Inom båda dessa områden brottas den svenska polisen med stora problem. Brottsupplärningen ligger på en oacceptabelt låg nivå – den minskade med 15 procentenheter mellan 1980 och 2000 – samtidigt som våldet i samhället ökar.

Hur hanterar man bäst dessa problem? I den politiska debatten hamnar fokus lätt på ensidigt ökade resurser. Slagorden rör sig ofta om att det behövs fler poliser och att dessa ska synas mer. Att det behövs fler poliser om man vill komma till rätta med ökad brottslighet är naturligtvis ingen dum tanke. Tvärtom tror jag att det är nödvändigt med ökade

resurser till rättsväsendet för att kunna uppfylla våra ständigt ökande förväntningar.

Men att ha fler poliser hjälper inte så vansinnigt mycket om det inte finns en klar idé om hur polisen ska arbeta och vad man ska och inte ska ägna sig åt. I valrörelsen 2006 var ökade resurser till polisen en av alliansens viktigaste frågor. Sedan dess har det skjutits till avsevärda resurser till rättsväsendet och antalet poliser har ökat från 17 000 till över 20 000. Trots detta har resultaten på det stora hela uteblivit. De ytterligare resurserna har inte haft avsedd verkan vare sig på det förebyggande eller det utredande arbetet. Fler poliser är tydligt inte någon mirakelmedicin

Om vi nu ska ha poliser, var ska de då finnas? Rimligen där brottsligheten finns. Vissa typer av brottslighet, särskilt sådana som kan tänkas bidra till ökad otrygghet i det allmänna rummet, som personrån och misshandel, är i hög grad bundna till vissa platser, så kallade *hotspots*. Internationell forskning talar för att om brottsligheten minskar vid dessa platser är möjligheten stor att brotten inte kommer att begås överhuvudtaget.

Ökad polisär närvaro för att öka upptäcktsrisken,

minimera ursäkter att begå brott och minska källor till provokation är några åtgärder som bör utvärderas i sammanhanget. En relaterad fråga är möjligheten att bygga bort otrygghet och öka den upplevda upptäcktsrisken hos potentiella gärningsmän. Oavsett hur det tar sig uttryck finns potential att minska både brottslighet och otrygghet genom att fokusera på särskilt utsatta platser.

En faktor som kan antas bidra till den bristande effektiviteten är polisens snåriga organisationsform. Dagens organisation där varje län har sin egen självständiga polismyndighet, är efter år av utredning tänkt att ersättas av en enda nationell polismyndighet. Den nya enhetliga organisationen ska ge förutsättningar för effektivare resursanvändning och kontroll av ineffektiva verksamhetsgrenar. Förhoppningsvis kommer det bli lättare att utkräva ansvar och sprida goda idéer. Det kan emellertid vara farligt att se den kommande omorganisationen som en mirakelkur för att lösa alla polisens problem. Polisens problem sträcker sig djupare än enbart till organiseringsformen.

Ett stort problem som lyfts fram i debatten, exempelvis av P:s kaliber och SVT:s Veckans brott, är den bristande uppkläringen av vardagsbrottslighet. Kalibers granskning visar exempelvis att enbart fyra procent av de anmälda inbrotten lämnas över till åklagare. Motsvarande siffror för Storbritannien är fyra gånger så höga.



FOTO: EMMA KRANTZ

» Oavsett hur det tar sig uttryck finns potential att minska både **BROTTLIGHET** och otrygghet genom att fokusera på särskilt **UTSATA** platser.«



FOTO: BERTIL ERICSON/SCANPIX

bedriva effektivt utredningsarbete: att det finns konkreta möjligheter att säkra teknisk bevisning; att man utreder ärenden allsidigt och inte läser sig till den enskilda anmälan som kommit in; att man spanar efter stöldgods; att man knackar dörr. Kort sagt klassiskt polisarbete.

Polisen står för stora utmaningar, men med nytänkande och en målmedveten styrning mot ett tydligare ansvarstagande på alla nivåer i organisationen kan mycket göras. Visst är det viktigt att man kan utkräva ansvar av polisen, men det är också viktigt att ge polisen ett större ansvar i utförandet av sitt uppdrag. ☺

Vad gör brittisk polis som den svenska inte gör? Ett problem inom den svenska polisen är att en hög genomströmning av ärenden, oavsett om de leder till åtal eller inte, har prioriterats före att faktiskt lösa brott. Resultatet har blivit en kultur där snabba avslut av utredningar uppmuntras snarare än att man tar sig tid och lägger utredningsresurser på att utreda brott allsidigt.

I jämförelse har brittisk polis ett system präglad av helhetsansvar där ansvarig polis har ett ansvar för utredningen från början till slut. Den polis som är först på plats ansvarar helt enkelt för att brottet blir utrett (tänk Morden i Midsommer). Framgångsrik brottsutredning kräver naturligtvis också att det finns tillräckliga resurser inom polisen för att kunna

Nyhetsrapporteringen från Mexiko domineras av det drogrelaterade våldet. Sedan 2006 har nästan 50 000 människor fallit offer för knarkkartellernas kamp om den lukrativa droghandeln. Korruption och ineffektivitet gör det svårt att bekämpa den organiserade brottsligheten.

För en handfull dollar

TEXT: Jakob Nyström

Världen blir en allt tryggare plats att leva i, enligt Harvard-psykologen Steven Pinker (se Emma Söderberg Majanens artikel på sida 10). Men det är inte överallt människor upplever denna positiva utveckling. Mexiko är ett av de länder där den organiserade brottsligheten har tagit ett hårt stryppgrepp på samhället. Kampen om den lukrativa knarkhandeln har från president Felipe Calderóns tillträde i slutet av 2006 till januari i år skördat ofattbara 47 515 dödsoffer.

Det vore osant att påstå att utvecklingen gått i rätt riktning sedan siffrorna tillkännagavs. Den 13 maj hittades de stympade liken efter 49 människor, i svarta sopsäckar, utanför staden Monterrey. Nio dagar tidigare påträffades liken efter två försvunna journalister i en flod i delstaten Veracruz. Fyra dagar innan kropparna upptäcktes mördades kriminalreportern Regina Martinez i sitt hem. I början av mars grävde polisen i Nuevo Leon upp 15 kroppar ur tre massgravar.

Ovanstående är bara ett axplock. När det för några år sedan rapporterades om sådana händelser i svenska medier var det uppseendeväckande i sin brutalitet. Idag är det väl knappast någon som reagerar. Bilden av Mexiko som ett land genomsyrat

av knarkkarteller och ond bråd död är numera väletablerad.

Striden om droghandeln står främst mellan tre konkurrerande brottsyndikat: Los Zetas, grundat av mexikanska ex-militärer, Sinaloakartellen, en mer traditionell knarkkartell, och Gulfkartellen. De mexikanska syndikaten är särdeles hänsynslösa, och deras offer inkluderar allt från medlemmar av andra gäng, journalister och poliser, till otursamma förbipasserande. För de dominerande aktörerna på marknaden för illegala droger väntar enorma vinster. År 2000 uppgick värdet av den amerikanska

marknaden till 65 miljarder dollar, enligt amerikanska Office of National Drug Control.

I en opinionsundersökning 2011, gjord av Pew Research Center, angav nästan fyra av fem mexikaner att det drogrelaterade våldet är ett stort problem. Bara 45 procent ansåg att regeringens insatser mot droghandeln och våldet gick i rätt riktning. Med bakgrund av den stora oron för drogrelaterad brottslighet sätter en klar majoritet av mexikanerna upp rättshållandet av lag och ordning framför personlig

» Vem vill bli polis, arbeta för **USEL** lön och inte sällan ställas inför valet att låta sig **MUTAS** av gängen eller få en kula i nacken?«

frihet. Samtidigt var misstron mot polis och domstolar stort – knappt en tredjedel angav att dessa institutioner hade ett positivt inflytande på landets utveckling.

President Calderón har satsat nästan allt sitt politiska kapital på att bekämpa knarkkartellerna. En central del i regeringens strategi har varit att använda militären för polisiära syften (vilket 83 procent av mexikanerna stödde 2011). Förespråkarna menar att det är nödvändigt då polisen är alltför korrupt och infiltrerad av kartellerna, medan kritikerna hävdar att det har lett till en upptrappning av våldet. I vilket

delstaterna har mordfrekvenser som ligger kring den i USA.

Det är dock en klen tröst för alla de mexikaner som bor i de mest utsatta städerna. För kartellerna är ett människoliv inte mycket värt. Och det är inte bara mordet och våldet i sig som drabbar. Kartellernas smutsiga verksamhet har en djupare påverkan på det mexikanska samhället, genom den skräck de sprider. Vem vågar kandidera till politiska uppdrag när man vet att elva borgmästare mördades 2010? Vem vill bli polis, arbeta för usel lön och inte sällan ställas inför valet att låta sig mutas av gängen eller få

korrumperade befäl rensats ut och personal har förflyttats från militären till den federala polisen. Det amerikanska biståndet för bekämpning av organiserad brottslighet har allt mer kommit att fokusera på institutionsbyggande, till exempel i form av utbildning av poliser, åklagare och domare.

Ett extremt decentraliserat rättssystem riskerar dock att sätta käppar i hjulen på goda initiativ på federal nivå. Politiker på alla nivåer vaktar sin makt. Ju längre ned i systemet man kommer, desto mer utsatta är politiker och poliser för hot och våld från gängens sida. Poliser på lägre nivåer är dessutom sämre utbildade, sämre betalda och mindre effektiva.

Medan kriget mot knarket pågår försöker vanliga mexikaner att navigera genom vardagen, vilket inte sällan är riskfyllt på grund av våldet. I takt med att etablerade medier har tystnat under gängens hot, och polisen likaså, har Twitter blivit den plats dit människor vänder sig för information. Det är den bästa källan för att få snabba upplysningar, och många uppger att det litar mer på denna information än den som kommer från etablerade medier.

Även om Twitter och Facebook inte alls fyller samma revolutionära funktion som under den arabiska våren, är varje tweet som handlar om de kriminella gängens förehavanden en slags motståndshandling. En av de mer kända signaturerna, @OVEMEX, har sagt att »människor går samman och avslöjar sanningen. Vi vakar alla över varandra.« Och det är inte utan risker som twittrandet sker. Hösten 2011 hittades en man och en kvinna hängande från en bro. Kropparna bar tydliga spår av tortyr, och på kropparna fanns budskapet »Det här kommer hända alla Internet-tjallare.«

Twitter kommer inte att lösa Mexikos problem, men visar ändå att det finns ett motstånd bland befolkningen. Det räcker inte med enbart effektivare polisarbete och mindre korruption i rättssystemet och i politiken för att besegra de kriminella gängen. Det kräver också att

civilsamhället sluter upp i kampen, trots den fruktan gängen sprider. Och även om den mexikanska verkligheten kan verka som ett kompakt mörker, finns det goda exempel att hämta från ett annat land som varit hårt drabbat av organiserad brottslighet – Italien. I staden Ercolano i södra Italien kunde camorran besegras efter att stadens företagare slutat betala beskyddarpengar. Det som började med att några företagare sade nej slutade med en folklig revolt. Och på Sicilien tog industriförbundet Confindustria 2007 beslutet att utesluta alla företag som betalar till cosa nostra, den sicilianska maffian.

Det är betydligt lättare sagt än gjort, men till syvende och sist kan den organiserade brottslighetens makt bara decimeras om hela samhället agerar som ett. Det inkluderar politiker, myndigheter, rättsväsendet och sist men inte minst, civilsamhället. Om alla dessa bitar faller på plats kan den positiva utveckling som Steven Pinker beskriver också äga rum i Mexiko. ☺



FOTO: JESÚS VILLASECA/PALATTODES PRESS

Misstänkta medlemmar ur Gulfkartellen, arresterade av mexikanska marinsoldater.

fall är inte heller armén skonad från korruption: så sent som i maj arresterades tre högt uppsatta generaler, anklagade för samröre med kartellerna.

Bilden av Mexiko som ett land i våldets grepp är dock bara delvis sann. Kartellernas verksamhet är koncentrerad till ett fåtal städer och delstater, främst nära den amerikanska gränsen. Mellan 2006 och 2010 begicks 80 procent av alla gängrelaterade mord i enbart 7 procent av Mexikos städer. Antalet mord per 100 000 invånare är (åtminstone officiellt) inte högre än i många andra latinamerikanska länder, och i semesterorten Yucatán sker färre mord per capita än i det oomtvistat fredliga Kanada. En tredjedel av

en kula i nacken? Vem vill rapportera om kartellernas brott när det riskerar att leda till döden? På många platser har syndikaten inte bara skapat en stat i staten, utan på många sätt ersatt den.

Frågan är hur det mexikanska samhället ska kunna besegra brottsligheten. Regeringens hårda strategi framstår som tämligen fruktlös. Den senaste tidens nedgång i mordfrekvensen i gränsstäderna handlar, enligt analytiker, mer om att vissa kriminella grupperingar har vunnit mark över andra, snarare än att regeringen varit framgångsrik.

Vissa försök att reformera rättssystemet har gjorts. Lönen för poliser har ökat, de mest

Vässa din kompetens!



Vill du eller din organisation bräsa kompetens i föreläsningsteknik, organisationsutveckling, ledarskap, retorik?

SV är en professionell utbildnings- och utbildningsorganisation med lång erfarenhet av kompetensutveckling.

Vi erbjuder kvalificerade pedagoger och utbildare inom en rad ämnessområden. Vi har färdiga utbildningskoncept men kan också skräddarsy utbildningar utifrån din eller din organisations behov och önskemål.

Tag kontakt med din lokala SV-avdelning för information om våra erbjudanden. Vi finns på mer än 200 orter.

www.sv.se

Johan Norberg är den liberale debattören som försvarar kapitalismen, står upp för globalisering och anser att världen blir bättre för varje dag som går. Liberal Ungdom träffar honom för ett samtal om optimism, Stockholmsbubblan och ett anarkistiskt förflutet.

Till frihetens försvar

TEXT: Saga Elgenstierna

FOTO: Oscar Schau

Jag träffar Johan Norberg på en trendig kaffebar i centrala Malmö. Bara ordet kaffebar är för mig främmande. Vi har inget liknande i min hemstad Uppsala, och det finns överlag en del markanta skillnader mellan våra städer. I Uppsala genomsyrar universitetet det mesta. I Malmö är det istället närheten till Köpenhamn och kontinenten som präglar staden. Du hittar caféer och inredningsbutiker var du än vänder dig, förutsatt att du rör dig i rätt områden.

Själv flyttade Johan Norberg med familj från Stockholm till Malmö efter valet 2010, och han har inte ångrat sig.

– Det är rätt skönt att inte vara mitt i det politiska centrumet, för man blir väldigt lätt uppfångad av »diskussionen för dagen«. Ja, det är otroligt intressant, och det finns jättemånga spännande människor och så vidare, men man fastnar i deras agenda. Det är rätt skönt att ha distans till det. Han berättar att det fanns fler skäl till att han och familjen flyttade. Han säger med ett leende att de valde mellan att bo i en förort till Stockholm och en

förort till Köpenhamn.

– Döden för mig skulle vara att sitta ute i en villaförort någonstans. Jag vill bo mitt i en stad, och närheten till kontinenten här i Malmö gör att det känns som om man när en del av något större.

Johan Norberg är ett välkänt ansikte i liberala kretsar, som stark förespråkare av utveckling,

globalisering och friare handel. Med boken *Till världskapitalismens försvar* (2001) tog han debatten mot globaliseringskritikerna genom att visa på globaliseringens och kapitalismens positiva effekter, inte minst i fattiga länder.

Johan Norberg kallar sig själv liberal i klassisk mening, och har särskilt inspirerats av tänkare som Adam Smith och John Locke.

Han växte upp i Hässelby i Stockholms kommun, i vad han själv beskriver som en bildningsintresserad medelklassfamilj där böcker och litteratur stod i fokus.

– Samtalen under middagarna handlade om vad

» **DÖDEN** för mig skulle vara att sitta ute i en villaförort någonstans. Jag vill bo mitt i en stad, och närheten till kontinenten här i **MALMÖ** gör att det känns som om man när en del av något **STÖRRE**. «



man hade läst och vad man tyckte om det. Men vi diskuterade litteratur och historia snarare än politik.

För Johan var det alltid var självklart att han skulle läsa vidare på universitetet. Ändå menar han att den uppfostran han fick var väldigt fri.

– Jag kände att jag kunde pröva mig fram på egna vägar, inget var förbjudet. Samtidigt fanns det en tydlig underförstådd rangordning i vad som var bättre och vad som var sämre, men jag kunde ta den andra vägen, ta den lilla smällen, utan att förhållandet med mina föräldrar raserades.

Och en annan väg blev det. I alla fall för en tid. Hösten 1988 var Johan 15 år och det var dags för riksdagsval, vilket innebar att högstadieskolan anordnade skolval. Johan och en vän kände inte att de kunde identifiera sig med vare sig höger- eller vänsterpartierna, och bildade därför Anarkistisk Front, som kom att vinna skolvalet med 25 procent av rösterna.

– Jag hade alltid ett rätt stort problem med auktoriteter, även i skolan. Jag tyckte att det var förnedrande att tvingas gå i en viss skola och läsa vissa ämnen som jag inte kände för. Där och

då växte det fram något slags frihetsintresse, någon typ av anarkistisk ådra.

Hur och varför slutade du vara anarkist?

– Det var en process som tog längre tid än att bli det, säger han och skrattar till. Det huvudsakliga var egentligen att jag inte kom överens med andra anarkister, jag tyckte inte att de var så frihetliga när jag väl diskuterade med dem. De var mer socialistiska medan jag tyckte att en människa med en god idé borde kunna bygga ett företag och låta det växa. De menade inte att staten skulle förbjuda det, men tyckte istället att man skulle åka dit och slå ner



företagaren. Där någonstans förstod jag att vi hade olika intressen.

Johan studerade som förväntat vidare och läste bland annat litteraturvetenskap och filosofi innan han tog en magisterexamen i idé- och lärdomshistoria vid Stockholms universitet. Vid sidan om studierna var han redaktör för tidskriften Nyliberalen, som gavs ut av det nyliberala nätverket Frihetsfronten. Han menar att den erfarenheten ibland var mer givande än universitetsstudierna.

– Där träffade jag helt andra människor. På universitetet träffar man många som är som en själv, som har samma typ av intressen, och det är ju fint och på många sätt bekvämt. Men ibland behöver man människor som överraskar en också, som man inte omedelbart är jättebekvämt med. Sådana träffade jag när jag arbetade där.

Genom Nyliberalen fick han lägga de teoretiska perspektiven åt sidan och istället lära sig konsten att rodda och organisera; från att driva lokal och skaffa finansiering till att gömma Kosovoalbanska flyktingar.

– Det var mycket därför som jag blev så förtjust i den kretsen av människor. Jag hade ju mitt teoretiska engagemang som jag tyckte var väldigt viktigt, men här var det människor som aktivt gjorde någonting också, inte bara pratade om det. Det hade jag aldrig föreställt mig att man kunde göra.

För att försörja sig under denna tid jobbade Johan bland annat som lärarvikarie och telefonintervjuare. Han fick i uppdrag av den liberala tankesmedjan Timbro att skriva en bok om författaren Vilhelm



» **Jag tyckte att det var förnedrande att TVINGAS gå i en viss skola och läsa vissa ämnen som jag INTE kände för. «**

Mobergs liberala insatser. Den sålde bra och resulterade i ett nytt uppdrag: en bok om liberala idéer och förgrundsgestalter i den svenska historien, *Den svenska liberalismens historia*. 1999 fick han anställning på Timbro.

Om man ska försöka hitta en röd tråd genom Johan Norbergs omfattande och breda produktion är det nog optimismen. En stark tro på att världen bara blir bättre.

Känner du att det är ditt kall att sprida den här positiva synen på utveckling?

– Ja, jag har allt mer kommit att tycka att det är vår tids stora berättelse, att människor gör nästan allting bättre och bättre. Vi gör även stora misstag, men vi löser fler problem än vi skapar. Den här berättelsen är konstigt nog fortfarande väldigt sällan berättad.

Johan menar att i och med att han kom från den negativa anarkistiska bakgrunden, och sedan mötte den lika negativa globaliseringskritiken, kände han ett behov av att undersöka hur det egentligen låg till. Resorna han gjorde och statistiken han läste fick honom att se den fantastiska kraften i de mänskliga framstegen, en världsbild som fortfarande tycks vara undanskymd.

– Folk har ju svårt att tro på en när man säger att 100 000 människor lyfts ur fattigdom varje dag. Man möts av »Nej, det kan inte vara så«. En del blir nästan arga. Det är fortfarande det jag känner starkast för, både den processen och att berätta om den. Det är

så vanligt med hopplöshet och det tror jag är en rätt farlig inställning, att människor inte tror att saker är möjliga.

Men hur är det möjligt att se så positivt på utvecklingen i tid av ekonomiska kriser, utbredd svält och klimathot?

– För att vi har haft mycket, mycket större problem tidigare, som vi har hanterat väldigt väl. Det känns alltid läskigt i varje epok, i varje tid, för vi vet ju inte hur det slutar. Vi vet inte om det fungerar den här gången. Men de hot som tidigare generationer stod inför var otroligt mycket värre. De handlade rent konkret om sådana saker som huruvida barnen skulle överleva till den femte födelsedagen, för chansen var ganska liten. Vi har skapat en värld där dagens barn har en större chans att överleva till pensionsdagen än gårdagens barn hade att överleva till det femte året. Då måste man på något vis inse att saker verkligen har hänt.

Johan är övertygad om att lösningen finns i kunskap, ökat välstånd och bättre teknik. Efter 40 minuter i hans sällskap är jag övertygad om detsamma. ☺



» **Men ibland BEHÖVER man människor som överraskar en också, som man inte omedelbart är JÄTTEBEKVÄM med. «**

Fem saker att undra över

Emma Söderberg Majanen listar fem saker hon undrar över och skulle vilja ha svar på.

1. Hur liberaler kan vara rojalister

Det brukar sägas att kungahuset är mysigt och trevligt, att det är bra med traditioner och att kungen är bra för svensk handel. Något liberalt hållbar motivering för varför arvsmonarki skulle vara bättre än republik har jag däremot aldrig hört, och jag ser fram emot att någon dag få reda på denna väl dolda hemlighet.



FOTO: KUNGAHUSET.SE

2. Varför svenskar föraktar korv

När korv kommer på tal i Sverige tänker folk ofta på en falukorv med köttextrakt eller en gummiaktig hotdog, och det där med korv anses således inte vara så väldigt fint. Samtidigt som det i en massa andra länder, och för den delen på Lidl, vimlar av fantastiska korvar med 95 procent köttinnehåll. Detta är ett sorgligt tillstånd, som det genast borde bli ändring på.



FOTO: SPISA.NU

3. Vad som menas med queer

Jag har läst om det, fått det förklarat för mig och funderat på det. Men vad queer egentligen innebär, och huruvida någon ens vet exakt vad det innebär, har jag ännu inte fått full klarhet i.



FOTO: THEWILDREED.BLOGSPOT.COM

4. Varför vi inte tycker mer illa om Systembolaget än vad vi faktiskt gör



BILD: SYSTEMBOLAGET.SE

Efter klockan tre på lördagar är det stort omöjligt att få tag på alkohol, de har ful och snusförnumstig reklam och de finns för att staten inte kan anförtro människor att ta ansvar för sin egen alkoholkonsumtion. Varför det inte finns en bred folklig upprördhet, eller åtminstone stark irritation, över Systembolaget är för mig en gåta.

5. Varför alla tittar på sina kölappar orimligt många gånger

När jag har stått i kö på apoteket eller banken eller liknande ställen där det används kölappar, har jag ingående studerat och fascinerats över det faktum att i stort sett ingen människa nöjer sig med att titta på sin kölapp en eller eventuellt två gånger för att konstatera vilket nummer som står där. Nej, istället tittar alla på sin kölapp fem, sex, sju eller åtta gånger. En del kollar till och med ännu mer än så. Det är konstigt och fullständigt onödigt, och jag skulle vilja veta varför alla (inklusive säkerligen jag själv) gör så.



FOTO: AROXS.COM

Vid en första anblick kanske Indien verkar vara samma fattiga land som för 40 år sedan. Men tittar man närmare ser man att kvinnan som säljer mango pratar i en splitterny Sony Ericsson. Snart är Indiens ekonomi lika stark som hettan i en klassisk curry.

Heliga kor och kapitalism

TEXT OCH FOTO: Karin Pihl

»**Make some noise for the Desi boyz!**« Så lyder introet till den senaste hitlåten av Desi Boyz, Indiens just nu hetaste popgrupp. Och om det är något Indien gör, så är det väsen av sig, både bokstavligt och bildligt talat.

Delhis öronbedövande myller är det första som slår emot mig när jag sätter foten i detta sprudlande, fägstarka land. Huvudstadens gator är till bredden fyllda med irriterade bilförare som tutar och tvärbromsar, bussar som är så överfyllda att folk tvingas sitta på taket och scooters som i ilfart väjer en livsfarlig väg fram i ruset. Trafikens brus utmanas av hindipop fran billiga högtalare och människor som förgäves försöker prata med varandra genom oljudet.

Jag klämmer mig in i det trånga baksätet på en tuk-tuk och betraktar landskapet som svischar förbi längs vår färd. Våldiga skyskrapor kontrasteras mot smutsiga slumområden. Överallt kryllar det av människor som promenerar längs vägkanten, försöker sälja gatumat eller billiga smycken, tigger pengar eller bara sitter och stirrar tomt framför sig.

Jag betraktar en ung pojke med trasiga kläder som sliter i rockärmen på en man som pratar i mobilen, till synes oberörd av det hungriga barnet. Loppbitna hundar ligger orörliga i vägkorsningar. Människor bränner sopor mitt på gatan. De enda

som verkar oberörda av kaoset är korna, som fridfullt vaggar fram längs de tungt trafikerade vägarna.

Från att ha varit ett underutvecklat land med en sonderreglerad ekonomi har Indien äntligen börjat resa sig ur den socialistiska askan. Efter drastiska reformer och liberaliseringar för 20 år sedan är det indiska näringslivet ett av världens mest avreglerade.

Men varför har det tagit så lång tid? Efter andra världskriget tillhörde Indien tillsammans med bland andra Kina och Japan världens fattigaste länder. Vrider vi fram klockan till dagens Asien kan man ganska snabbt konstatera att Japan och Kina lyckats med något Indien mysslyckats med. Vad hände?

Anledningarna till att Indien inte kan slicka någon gyllene päls likt de asiatiska tigerekonomierna är många. Vissa skyller på britererna. Innan självständigheten 1947 hade Indien blivit utsatt för erövringsförsök och ockupationer i hundratals år. Britererna lade grunden för viktig infrastruktur och teknik, men i stället för att bygga ut och sätta fart på Indiens egen produktion av textil hänvisades indierna till att importera brittiska varor. Storbritanniens ekonomi växte på Indiens bekostnad.


När indierna till slut fick sin frihet var självständighet och oberoende högst på prioriteringslistan. Tyvärr resulterade det i protektionism och skyhöga handelsmurar mot omvärlden. Dessutom blev Indien ett fritt land i samma veva som socialistiska tankeströmmar formade många politikernas och ekonomers idéer. När indierna började bygga sitt eget, fria land valde man en rödkantad väg med isolering, slutenhet och en extremt trögflytande statsförvaltning. Och däri ligger nog den största förklaringen till att Indiens industrialisering och utveckling aldrig riktigt tog fart.

Indiens första demokratiskt valda premiärminister, Jawaharlal Nehru, introducerade en modifierad indisk variant av socialism. Hans dotter, Indira Ghandi, tog över makten 1966 och fortsatte att styra Indien på det kvasisocialistiska sättet hennes far börjat med. Ghandi (som inte är släkt med Mahatma Ghandi) intensifierade Indiens relationer med Sovjetunionen, förstatligade banker och begränsade möjligheterna till privat företagande än mer. Detta resulterade föga förvånande i en nästintill obefintlig tillväxt och fattigdom. Ekonomer pratade lite elakt om »the Hindu rate of growth«.

Men år 1991 hände något. En liberalt sinnad nationalekonom vid namn Manmohan Singh tog över posten som finansminister (numera är han landets premiärminister). Vid det här laget var landet drabbat av en extrem kris. IMF sa till på skarpen och tvingade finansminister Singh och den dåvarande premiärministern Rajeev Ghandi att genomföra omvälvande reformer. Landet öppnades upp för internationell handel, och privatiseringar, avregleringar och skattereformer genomfördes.

Förändringarna gav resultat. 20 år efter att Singh klippt av de röda rep som höll den indiska ekonomin fjättrad är Indien en av världens snabbast växande ekonomier. Världsbankens före detta chef James Wolfensohn hävdar att det är Indien som kommer att stoltsera med titeln »världens största ekonomi« år 2050.

Vart jag än reser i det väldiga landet ser jag tecken som tyder på utveckling och framsteg. En reklamskylt för billig mobiltelefoni finns uppdrämd över den lilla tobakshandeln i en bergsby. När jag sitter inklämd på en svettig buss hinner jag höra Nokias klassiska ringsignal från minst tre olika telefoner innan jag stiger av. Indien är den snabbast växande telekommunikationsmarknaden i hela världen. Varje månad tecknar

 **Loppbitna hundar ligger ORÖRLIGA i vägkorsningar. Människor bränner sopor mitt på gatan. De enda som verkar oberörda av kaoset är KORNA, som fridfullt vaggar fram längs de tungt trafikerade vägarna. «**

tio miljoner indier ett nytt mobilabonemang. Den allt större medelklassen driver på efterfrågan, och utvecklingen går i rekordfart. Telekombranschen var en av de första branscherna som avreglerades, och den stora konkurrensen om kunderna har lett till att Indien i dag

har världens billigaste samtalspriser.

Det finns alltså många anledningar till att vara positiv. När jag pratar med den unge indiern Saurav Bhandari, som studerar företagsekonomi vid ett universitet i Delhi, förstärks min bild av att Indien är, som han uttrycker det, »på G«. Saurav är på många sätt dagens Indien personifierad. Han är en ung, ambitiös student från Delhis växande medelklass. Han säger att han tänker slutföra sina studier i Amerika eller Europa, men till skillnad från den mentalitet som tidigare präglat unga akademikers tankar vill Saurav återvända till sitt hemland när han har tagit sin examen.

»Indien har en enorm potential att bli en av världens stormakter. Även om jag tjänar mer pengar i USA, kommer det att finnas tillräckligt med jobb i

Indien. Och jag vill inte flytta ifrån min familj. När jag skaffar fru och barn vill jag leva tillsammans med dem i mitt hemland.«

Indien börjar mer och mer likna ett öppet land som väl anpassat sig till globaliseringens tidevarv, men det innebär inte att indierna tänker ge upp den indiska kulturen. Min nyfunna vän säger att han tycker att det är viktigt att värna om de indiska värderingarna, och syftar på hinduiska traditioner och idéer.

Många Bollywoodstjärnor har tackat nej till

amerikanska filmkontrakt eftersom de ansett manuset vara omoraliskt och olämpligt för en stolt indier. Visst finns det McDonalds i Indien, men restaurangen har fått en indisk prägel. Här serveras inga BigMac, och när amerikanen vid bordet bredvid mig biter i en Chicken McNugget muttrar han mellan tuggorna att det givetvis smakar masala, Indiens kanske mest klassiska kryddblandning. I snabbmatskedjans högtalare flödar inte Lady Gaga utan Desi Boyz och andra hindihits. Indien förblir Indien på ett nytt sätt, och räkna med att det blir en framgångshistoria. §



Prisad jubilar håller än

50 år efter debuten är författaren Mario Vargas Llosa fortfarande aktuell. 2010 belönades han med Nobelpriset i litteratur. Joakim Rönnbäck har läst debutromanen *Staden och hundarna*, och upptäcker en berättelse som håller än idag.

TEXT: Joakim Rönnbäck

Den peruanske författaren Mario Vargas Llosa firar snart femtioårsjubileum med debutromanen *Staden och hundarna*. Mycket har hänt sedan delar av den första upplagan av hans debut brändes av upprörda militärer då den ansågs innehålla förtal av den peruanska armén. Mario Vargas Llosa har hunnit ge ut flera nyskapande och uppskattade romaner sedan dess. Han har kandiderat till posten som Perus president, flyttat till Spanien, tagit plats i den spanska akademien och adlats för sina kulturella insatser.

Vargas Llosa har med tiden även blivit liberal och som sådan en profilerad förespråkare av marknadsekonomi och individuella rättigheter. Dessutom använder han en svärmatchad intellektuell fond byggd kring tänkare som Popper, Smith och Sokrates. Den framgångsrika och numera långvariga kulturella karriären har även krönts med 2010 års Nobelpris i litteratur.

Fem innehållsrika decennier och flera efterkommande mästerverk till trots är det värt att återkomma till debuten. Redan i *Staden och hundarna* visar Vargas Llosa prov på allt det som sedan dess kommit att bli hans signum. Med en kreativ berättarteknik i

sydamerikansk anda skildras livet på en militär internatskola. Boken har kallats för en södra halvklotets föregångare till Jan Guillous *Ondskan*. Något som blir tydligt när Vargas Llosa i vad som kommit att bli sedvanlig ordning – genom fantasifulldialoger – skildrar pennalism, maktrelationer och ond bråd död.

Att återge hårda hierarkier och deras inverkan på unga människor är ständigt aktuellt. Läsning om militärinternatets strikta regler skulle förhoppningsvis kunna skänka perspektiv åt debattörer i båda läger av den svenska skoldebatten. De nationella provens vara eller inte vara framstår inte längre fullt så ödesmättat jämfört med det skolsystem Vargas Llosa utifrån egna erfarenheter skildrar.

Oavsett om läsaren är obevandrad i sydamerikanska författarskap eller expert på Gabriel Garcia Márquez, Mario Vargas Llosa och Isabel Allende utgör

Staden och hundarna ett halvsekel efter dess utgivning fortfarande relevant läsning. Därtill klingar en svärslagen språkmelodi även igenom i översättning. §



BILD: CENTROCULTURALPUCPCOM

Nazi-attack från yttre rymden

SCIENCE FICTION-KOMEDI

IRON SKY

Regi: Timo Vuorensola

I rollerna: Julia Dietze, Christopher Kirby, Götz Otto, Stephanie Paul m fl.

TEXT: Bawar Ismail

År 2018 upptäcker James Washington (Christopher Kirby), en afroamerikansk modell som fått äran att bli astronaut för att öka den sittande presidentens opinionsstöd, en rymdbas formad som ett hakkors på månens baksida. Han tas till fånga av basens invånare som visar sig vara nazister, bosatta på månen sedan Adolf Hitler gav order om att fly jorden 1945.

Väl där träffar han Renate Richter (Julia Dietze), en naiv grundskolelärare som lär ut nazismens "fredliga" budskap till sina elever. Renate blir intresserad av Washingtons bakgrund som jordbo och afroamerikan.

Efter att ha genomgått albinisering får James Washington leda viceföhrern Klaus Adler (Götz Otto) till jorden för att hämta upp smartphones som kan ge tillräcklig med processorkraft för att starta upp nazisternas största krigsmaskin någonsin: Götterdämmerung.

Besöket på jorden blir inte riktigt som tänkt, och istället för att genomföra sitt uppdrag börjar Klaus Adler och Renate Richter skriva tal för USA:s Sarah

Palin-inspirerade president (spelade av Stephanie Paul). Men när föhrern Wolfgang Kortzfleisch (Udo Kier) inleder sin attack mot Jorden måste världen enas mot hotet från rymdnazisterna.

Iron Sky är inte en film man ska ta på för stort allvar. Det är en satirisk berättelse som i första hand söker att förlöjliga nazismen samtidigt som filmen även gör satir av politiska teman som amerikansk nationalism, oenighet i FN och mänsklig egoism.

Med hyfsat bra specialeffekter, skådespelare som Götz Otto (som bland annat spelat i tyska filmen Undergången), och glimten i ögat lyckas Iron Sky underhålla och kan mycket väl komma att klassas som en kultrulle i framtiden.

Förutom kombinationen rymd och nazister finns det en annan sak som skiljer Iron Sky från resten av försommarens bioutbud. Produktionen är en så kallad participatory cinema, där människor haft möjligheten att bidra med idéer, råd och givetvis pengar till filmens produktion. Vi lär säkert få se mer av sådant i framtiden. ☺



FOTO: IRONSKY.NET



Demokratins kris

Det sägs att kapitalismen är i kris. När investmentbanken Lehman Brothers gick i konkurs för snart tre år sedan kastades världen in i en finansiell kris. Vi har fortfarande inte riktigt kommit ut på andra sidan. Varje dag kommer nyheter om kris i Grekland, sedan Italien, sedan Spanien, sedan kanske Frankrike, sedan ... ja, det vill vi egentligen inte tänka på. Så kris är det nog fortfarande. Men är det verkligen kapitalismen som är i kris? På vilket sätt?

Det finns anledning för liberaler att ställa sig den frågan, av två skäl. För det första: Vi brukar försvara kapitalismen som idé. Om den är i kris och inte fungerar, borde vi då tänka om? För det andra: Om svaret på den frågan är nej, vad är det då för kris som inte verkar släppa taget om oss?

Mycket förenklat kan man säga att kapitalism är det ekonomiska system som bygger på fritt utbyte av varor och tjänster. Det är därför kapitalism går hand i hand med frihetens ideologi, liberalismen. Företag är fria att erbjuda sina varor och tjänster, och kunder är fria att köpa – eller att låta bli att köpa.

En del kunder som efterfrågar en vara eller tjänst som inte finns tröttnar på att vänta och startar själva ett företag. Så uppstår nya idéer, produkter och tjänster – genom konkurrens och frivilligt nyskapande. Men en del nya idéer slår också ut befintliga företag. Den som inte i längden lyckas konkurrera, eller bygger luftslott, slås ut. Går i konkurs. Man kan bli rik i ett kapitalistiskt samhälle, men man kan också förlora en förmögenhet och man inte fortsätter erbjuda kunderna vad de vill ha.

Har kapitalismen slutat fungera? Knappast. Det kommer fortfarande nya företag, nya idéer, nya produkter, nya tjänster, nya jobb. Så vad är det som är i kris? Låt mig föreslå ett alternativ: demokratin. Demokrati betyder folkstyre. När folket bestämmer antar vi att besluten blir kloka. Men i dag ser vi att två EU-länder – Grekland och Italien – var så illa ute, och var så korrupta, att politikerna inte klarade av att fatta de tuffa beslut som krävdes. Nu styrs länderna av »experter«. I USA talar man om hur hela det politiska systemet är förlamat av läsnings mellan demokrater och republikaner.

Samtidigt ser stora delar av världen med beundran på diktaturen Kina som på 25 år lyckats kombinera kapitalistiska idéer med kommunistiskt partivälde. Miljoner och åter miljoner människor har sluppit fattigdom tack vare Kinas ekonomiska tillväxt. Det bör vi fira. Men mänskliga rättigheter har de tyvärr inte fått. Det bör göra oss oroliga.

I längden är jag övertygad om att ekonomisk frihet också fungerar bäst när det finns politisk frihet. Men lika lite som det finns perfekta marknader finns det perfekta politiska system. Och om det är demokratin som är i kris, borde vi inte tala mer om dess begränsningar? ☺



FOTO: EMILIA ÖJUE

Håkan Tribell

Chef för Timbro Idé och tidigare ordförande för LUF Storstockholm



Aktuella boktitlar från Timbro



”En skattkammare för den som genom äkta citat vill veta debattens ton under sjuttio- och åttiotalen.”

Staffan Heimerson, journalist

Läs *Hatets och illviljans kolportörer* – om mediebildens av näringslivets opinionsbildning 1970–2012 av Lars Anders Johansson



”Läs denna bok om du vill förstå varför det svenska politiska klimatet skiftade.”

Peter Wolodarski, politisk redaktör,
Dagens Nyheter

Läs *Kentucky fried children?* Om den svenska valfrihetens rötter – och dess fiender av Karin Svanborg-Sjövall